

## ALMANYA'DA EĞİTİM \*

Çeviren:

**Doç. Dr. Adil TÜRKÖĞLU \*\***

### Genel Özellikler :

Kuzey Avrupa'da yer alan Almanya Federal Cumhuriyeti beş büyük coğrafi bölgeye ayrılır : Kuzey Almanya Ovası, Orta Sıra dağların başlangıcı, Batı ve Güney Batı Almanya'nın dağlık bölgesi, Güney Almanya Ön Alpleri ve Bavyera Alpleri. Yüzölçümü 245.000 km<sup>2</sup> dir.

Dünya'nın beş büyük sanayi ülkesinden biri olan Almanya'da tarım alanındaki çalışmalar da önemlidir. Topraklarının % 54'ü üzerinde tarımla uğraşmakta, % 29'u ormanla kaplı bulunmaktadır. Sayıları 100.000'i bulan sanayi işletmelerinde 8,8 milyon insan çalışmaktadır. Bu sayı çalışan nüfusun üçte biridir. En önemli sanayi dalları şunlardır : Demir ve çelik, madencilik, makina ve taşıt yapımı, kimya, tekstil, kâğıt, optik, elektroteknik, ince mekanik aletlerin yapımı ve tüketim maddeleri sanayi.

Bu ülkede sanayi, Buhr Havzası, Ren - Main bölgesi ile Güney ve Güneybatı Almanya'da yoğunlaşmıştır. Federal Hükümet özellikle tarımsal sorunlu bölgelerle, Berlin'de endüstrinin yoğunlaşmasını amaçlamaktadır. Sanayi üretimi 1962'den beri yaklaşık olarak % 67 artmıştır. 1972'de 596 milyar DM olan cironun 119 milyarlık dilimini ihracat gelirleri oluşturmuştur.

---

(\*) Bu yazı, «Institut National de Recherche et de Documentation Pédagogiques. L'Enseignement en République Fédérale Allemande 1971» adlı yarıttan özet çeviridir.

(\*\*) Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, Program Geliştirme Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

Bir sanayi ülkesi olan Almanya'da çok çeşitli tarımsal yapı sorunları vardır. İşletmelerin üretim koşullarını düzeltmek amacıyla 1970'den beri teşvik programlarıyla bir dizi önlemler alınmaktadır. Tarım alanında çalışanların sayısı 1972'de 2.04 milyon olarak kaydedilmiştir. Bu çalışan nüfusun % 7,6'sını oluşturur. 1960'dan bu yana tarım üretimi % 70 artmıştır. Tarım işletmelerinin sayısı 450.000'e ulaşmaktadır. Fakat, küçük işletmeler birleştirilerek tarım işletmelerinin sayıları azaltılmakta; bu işlemle üretimi artırma amacı güdülmektedir.

Almanya Federal Cumhuriyeti 165.300 km'lik çok güçlü bir karayolları ağına sahiptir. 29.300 km'lik demiryolu vardır. 9.300 km'si elektrikli hale getirilmiştir. 1970'lerden sonra şehirler arası taşımanın karayollarından demiryoluna kaydırılması çalışmaları yoğunlaştırılmıştır. Almanya Federal Cumhuriyeti 245 milyon ton taşıma gücü ile dünya ticaret filosu içinde sekizinci sırayı almaktadır. En önemli limanları Hamburg, Bremen ve Wilhelms'tir.

Almanya Federal Cumhuriyeti ve Batı Berlin'in nüfusları 61 milyonu geçmektedir. Bu çoğunluğun % 25'ini mülteciler oluştururlar. Nüfusun çoğunluğu kentlerde oturmaktadır. (19.7 milyon). Büyük kentler : Berlin, Hamburg, Münih'tir.

Almanya Federal Cumhuriyetinde yaşayan 61 milyon nüfusun % 51'i Protestan, % 44'ü ise Katolik kilisesine bağlıdır. Yaklaşık % 5'i diğer mezheplere bağlıdır. Alman protestan kilisesinin merkezi Stuttgart'ta; Katolik kilisesinininki Freiburg'dadır.

Resmî dil Almanca'dır. Almanca, dünyanın çeşitli ülkelerinde modern, yaşayan bir dil olarak okullarda ve diğer kurumlarda öğretilmektedir.

### **Politik Sistem :**

Almanya, Anayasaya sahip federal bir cumhuriyettir. Her dört yılda bir seçilen Federal Meclis en etkili yasama organıdır. Federal Hükümet başbakan ve başbakanın önerisiyle Cumhurbaşkanı tarafından atanan bakanlardan kurulur. Almanya Federal Cumhuriyeti 11 eyaletten oluşmuştur. Eyalet anayasaları Cumhuriyetçi, demokratik ve sosyal hukuk devleti ilkelerine uyarlar. Federal hükümetin en önemli görevleri dışişleri, maliye, ulaşım ve ordu ile ilgili

konuları kapsar. Yargı, eğitim ve kültür işleri eyaletlerin sorumluluğundadır.

Almanya'da 17,881 muhtar mahalli idare vardır. Bu idarelerin % 77'sinin nüfusu 2000'in altındadır. Bu köylerde tüm nüfusun 1/7'si oturmaktadır.

### EĞİTİM SİSTEMİ :

Alman Anayasasına göre eyaletler eğitim ve kültür programlarında özerktirler. Bununla beraber Anayasanın 7. maddesine göre, okulların teftişi, din eğitimi, resmî okullarda zorunlu dersler, özel okulların açılabilmesi gibi konularda Federal Cumhuriyet yetkilidir.

Almanya'daki geleneksel kültürel özerklik eğitimde bir engel değildir. Eyaletlerin eğitim bakanları sık sık toplantılar yaparlar. Eyaletler Eğitim Bakanları Konferansında düşüncelerin aydınlatılması için komisyonlar oluşturulur. Bonn'da devamlı küçük bir sekretarya bulunur.

Eğitim Bakanları Konferansının daveti üzerine iki örgüt kuruldu, Bunlar;

— Bilimsel konsey; Araştırma ve yüksek öğretim sorunlarını inceler.

— Eğitim konseyi; eğitim ve yetiştirme sorunlarını inceler. Bu konsey gelişme plânlarını hazırlamak ve iyi bir okul organizasyonunu hazırlamakla yükümlüdür.

Komisyon 2 seri yayın yapar.

— Tavsiyeler : görüşmelerden sonra kanaat ve önerilere ulaşılır.

— Düşünce ve incelemeler: Karar alınması için Komisyonun isteği üzerine uzmanlar yardım ederler.

Bu iki konsey, Eyaletler ve Federal Cumhuriyet arasında farklı konular üzerinde işbirliğinin sağlanması ve uzun süreli plânların hazırlanması için birlikte çalışırlar. Bakanlar konferansının bir temsilcisi çalışmalarda hazır bulunur. Bakanlar konferansı eğitim konseyinin tavsiyelerine göre kararlar alır. Bununla birlikte 12 Ma-

yıs 1969 tarihli Kanunla Federal Cumhuriyetin eğitim konusunda yetkileri artırılmıştır.

1969'da kurulan bilimsel işler ve eğitim Federal Bakanlığı, Federal Bilimseı Araştırmalar Bakanlığı'nın yerini almasıyla Federal Bakanlık tüm öğretim ve araştırma işleriyle ilgilendi.

Eyaletlerin çoğunda üç yönetim aşaması vardır : a) Eyalet Eğitim ve Kültür Bakanlığı, b) İl idaresi, c) Kırsal mahaliı idare.

#### **Eğitimin Amaçları :**

. Eğitim almak her vatandaşın hakkıdır. Her vatandaşın yaşamı boyunca yeteneklerine uygun olarak gelişme ve olgunlaşmasına olanak veren bir eğitim sistemi gerçekleştirilmelidir.

. Bireylerin demokratik değerlere uygun olarak, özgür ve barışçı bir toplumun sorumluluğunu bilen vatandaşlar olarak yetiştirilmeleri amaçtır.

. Bireye kendi yaşamını düzenleyebilmek yeteneğini kazandırmak ve onu yaratıcı çalışmalara yöneltmektir.

. Tüm dallarda üstün nitelikli bir meslek eğitimi vermektir.

. Akademik mesleklerle pratik meslekleri eş değerde tutmak amaçtır.

#### **Kültürel Özerklik ve Birlik Çabası :**

Kültürel özerklik nedeniyle, kuruluşların düzenlemeleri, eyaletlerin farklı okul yasaları, her birine yetki tanımıştır. Eyaletler, eğitimin amaçlarını saptayabilirler, öğretmenleri hizmet-içi eğitime tabi tutarlar, okul idaresi, teftişı, serbest öğrenim, çalışma koşulları hakkında kararlar alabilirler. Fakat farklı okul yasalarının ortak yanları çoğunluktadır.

Ayrıca Eğitim bakanları 1955 yılında eğitimin birleştirilmesi için bir antlaşma imzaladılar.

Bu Antlaşma ile zorunlu öğrenim süresi, tatiller, genel öğretim kurumlarının organizasyonu, sınavların denkliği, tüm eyaletlerde aynı duruma getirildi.

**Din Eğitimi :**

Almanya'da öğrencilerin sahip oldukları dinlere göre eğitim yapılması kabul edilmiştir. Din öğretimi okullarda normal programların bir kısmıdır. Veliler isterlerse çocuklarına dini eğitim yaptırmazlar.

**Özel Okullar :**

Federal Cumhuriyet Anayasasına göre, Eyaletlerin yasaları çerçevesinde özel okullar açılabilir. Bu okullar, bazı koşullarda eyaletten yardım alabilirler.

Özel okullar genellikle, azınlık dini gruplar ve özel öğretim yöntemleri uygulamak isteyen kişiler tarafından açılır. Bazı değişikliklerle resmî okulların programlarını uygularlar. Ayrıca, resmî okullarda olmayan özel bir öğretim verebilirler. Bunlar daha çok meslek okullarıdır.

Özel okullar eyaletler tarafından denetlenir. Okullar bir gereksinimi karşılıyorsa daha çok yardım alırlar.

**Okul Araçları ve Ders Kitapları :**

Ders kitaplarını seçen ve yayınlayan merkezi bir kuruluş yoktur. Ders kitapları, kitapevleri tarafından özgürce yapılan yarışmalarla hazırlanır. Bununla beraber eyaletlerde, kitapların sınıflarda okutulmasından eğitim bakanlığının bir temsilcisi sorumludur. Yalnız Bavyera'da bir resmî kitapevi vardır.

Öğrenim planları ve ders kitapları arasında tüm eyaletlerde büyük ölçüde benzerlik vardır. Okul müdürü öğretmenlerle birlikte, eyaletin istemlerine uygun en iyi kitapları seçer.

**Okul Binaları :**

Modern eğitimin gereksinimlerine yanıt vermek için çaba harcanır. Bu nedenle esnek ve hareketli formlar tercih edilir. Sınıflar bireysel ve grup çalışmalarına olanak verecek şekilde düzenlenir. Okul binaları doktor, sağlıkçı, mimar ve eğitimcilerin katıldıkları ekipler tarafından hazırlanan yönetmeliklere göre yapılır.

Okul Binaları Enstitüsü 1963 yılında Berlin'de kuruldu. Enstitü tüm eyaletlerin okul yapıları hakkında araştırmalar yapmaktadır.

**Zorunlu Öğretim :**

28 Ekim 1964 tarihli Hamburg antlaşmasına göre tüm eyaletlerde 6 yaşını bitiren çocuklar okula başlarlar.

Zorunlu öğrenim 9-10 senedir. Ama gerçekte 18 yaşa değin sürer. Mesleki ya da genel orta öğretime tam gün devam etmeyen öğrenciler, yarım gün bir meslek okuluna devam etmek zorundadırlar.

**Parasız Eğitim :**

Genel ve mesleki öğretim kurumlarında ,eğitim parasızdır. Bazı eyaletlerde ders kitapları ve okul araçları aileler tarafından karşılanır.

Bazı koşullarda öğrencilere burs verilir, maddi yardım yapılır. Burs sistemi özellikle yüksek öğretimde gelişmiştir.

**Okul Yaşamı :**

Öğretim yılı eylül ayında başlar ve ikiye ayrılır : Kış sömestri ve Yaz sömestri. Noel ve Pak bayramları tatildir. (Aralık, Nisan) 1 Haziran 10 Ağustos arası yaz tatilidir. Tatil genel olarak 75 gündür.

Öğrenciler ve öğretmenler arasındaki ilişkileri sağlamlaştırmak ve kültürel amaçlarla okul gezileri yapılır. Tüm okullarda haftalarca, günlerce gezi yapılır.

**Karma Eğitim :**

Kolejler ve liseler cinsiyete göre ayrılmıştır. Kırsal kesimde, öğrenci sayısı az ise karma eğitim yapılmaktadır. Bir ilke olarak karma eğitim önerilmişse de her eyalette uygulanmamaktadır.

**OKUL SİSTEMİ :****1) Okul Öncesi Eğitim :**

Ana okulları ve okul çağındaki çocuklar için olmak üzere ikiye ayrılır.

**a) Ana okulları (Kindergarten) :**

3-6 yaşları arasındaki çocukları kabul ederler. Tam gün ya da yarım gün olabilir. Devam serbesttir. Bu kurumlar Montessori ve

Frobel'den ésinienerek ana okulu eğitimi verirler. Faaliyetlerde amaç «çocuklara oyunlarda yardım ederek, dikkatini bir noktada toplamak, konuşma yeteneği kazandırmak, basit eşyalarla temas ederek, alışkanlık kazandırmak ve sosyal yaşama hazırlamaktır. Eğitimi öne almak amaç değildir».

Ana okulunda çocuğa belirli bir eğitim verilmez, çocuğun bireysel davranışlarına saygı gösterilir.

Bu kurumlar genellikle özeldirler. Sanayi kuruluşları ve dini kuruluşlar tarafından açılırlar, devletten yardım alabilirler. Velilerin yardımı haftalık bir kaç mark'tır.

## ii) İlk Öğretim :

İlk öğretim (1. devre) 6 - 10 yaşındaki öğrencileri kapsar. 4 yıldır.

17 - 18 Mayıs 1956'da toplanan Eğitim Bakanları Konferansına göre ilk öğretimin amacı;

«Çocukların fizikî, zihni ve morai gelişmelerini sağlamak, gelişme evrelerine uygun bilgiler vermek, gelecek öğrenim için hazırlık yapmaktır.»

Zorunlu öğretim 6 yaşın bitiminde başlar. Çocuklar okula başlarken genel bir sınavla, sağlık kontrolünden geçirilir. Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar özel kurumlara devam etmek zorundadırlar.

Ders programı, Eğitim Bakanları Konferansında benzeştirilmiştir. Kesin bir eğitim söz konusu değildir. Öğretmenlere içerik seçiminde belirli serbesti tanınır. Bavyera'daki okullarda izlenmekte olan bir ders programı örnek olarak aşağıya çıkarılmıştır.

	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf
Din eğitimi	3	3	4	4
Almanca			10	10
Şarkı			1	1
Matematik	16	18	4	4
Çevre İncelemesi			5	5
Spor ve Jimnastik	2	2	2	2
Kızlar için elişi	2	2	3	3
Toplam Kızlar	23	25	28	28
Toplam Erkekler	21	23	26	26

Kültürel eksiği olan öğrencilere, gelecek öğrenimlerinde yararlı olabilecek mesleki bilgilerin verilmesi için farklı öneriler vardır.

Tüm öğrencilere aynı eğitimin verilmesini savunanlara göre yetenekli öğrenciler, zayıf öğrencilere kurban edilmektedir.

Zorunlu öğrenim ücretsizdir. Tüm öğrencilere ders kitapları ve okul araçları parasız verilmektedir.

Eyalet eğitim bakanları arasında yapılan antlaşmaya göre ilkokul 3. sınıfta İngilizce öğretimine başlanmıştır.

#### **Genel Orta Öğretim :**

**Temel okul (Hautschule)**

**Kolej (Realschule)**

**Lise (Gymnasium)**

Öğrenciler üç tip okula yöneltilirlerken aşağıdaki yöntem uygulanır :

İlk Öğretim Sonunda Öğrencilerin Yöneltilmesi, Temel okula geçiş kurum değiştirmeden yapılır. Kolej ya da liseye geçiş belirli koşullarla olur.

Hessen, Basse — Saxe, Rhenanie — Wesphalie de 5 ve 6. sınıflar yöneltme devresi olarak düzenlenmiştir. Yöneltilme devresinde farklı düzeydeki derslerle ortak bir eğitim verilmektedir. (Genellikle dil ve matematik) Bu dersleri başarıyla izleyen öğrenciler sınavsız olarak kolej ve liselerde 7. sınıfa devam ederler.

Genellikle kolej ve liselere giriş sınavı yürürlükten kaldırılmıştır. Bu kurumlara giriş, birkaç günlük deneme sınavı sonuçlarıyla öğrencinin dosyasının incelenmesine bağlıdır. İlkokul, kolej ve lise öğretmenleri öğrenciyi gözlemekle yükümlüdürler. Bazı eyaletlerde orta öğretime giriş için okul dosyası yeterlidir, yalnız üzerinde anlaşmazlık olan adaylar için deneme sınavı yapılmaktadır.

Bazı eyaletler (Hamburg, Noidihein - Westfalen, Niedersachsen, Schleswig - Holstein) Lise ve kolejlerin 5. ve 6. seneleri bir sınıf olarak kabul edilmektedir. Bu sınıflar ilk öğretimden orta öğretime geçişi kolaylaştırmaktadır. Bu sınıflar Hamburg'da matematik ve İngilizce derslerini kuvvetlendirmeğe ayrılmıştır. Diğer eyalet-

lerde ilk öğretimin üst sınıfları gözlem devresi olarak düzenlenmeğe başlanmıştır.

### **Temel Okul (Hauptschule) :**

Bu tip okul, orta öğretime bağlı ilk öğretimin yüksek devresidir. 5. ile 9. sınıfları kapsar. Hamburg ve Berlin'de 10. sınıfa kadar sürer. Bu devrede, genel öğretim bir yabancı dilin ilave edilmesiyle aynen devam eder (genellikle ingilizce). Bu devrede öğrencilere günlük yaşamda zorunlu bilgilerle, pratik yaşama ilişkin bilgiler yada ilerde devam edeceği mesleki ve teknik okulda yararlanacağı bilgiler verilir.

Resmî eğitim, her öğrencinin ilgi ve yeteneklerinin gelişmesine olanak veren farklı sistemlerin uygulanması üzerine kurulmuştur. Yine de tüm öğrencilere ortak bir eğitim verilmesi amaçlanır. Sınıf, çalışma gruplarına ayrılır. Bazı eyaletlerde seçimlik dersler vardır. Şarkı, dramatik sanat, dans, bahçecilik, fotoğrafçılık, elişleri gibi....

Eyaletler arasındaki değişikliklere karşın farklılıklar 5 ve 7. sınıflar arasındadır. Bitirme sınıflarında öğrencilere, temel bir yöneltme, politik görüş, modern endüstri yaşamına ve çalışmaya ilişkin bilgiler verilmektedir. Fabrika ziyaretleri, stajlar, atelye çalışmalarıyla, çalışma dünyası hakkında pratik bilgiler öğretilmektedir.

5. sınıftan itibaren yabancı dil olarak ingilizce öğretilir. Öğrenimin sonunda, öğrencilere temel okul bitirme sertifikası verilir. Bu sertifikayı alan öğrenciler;

- . Tam yada yarım günlük bir meslek okuluna girebilirler.
- . Resmî sektörlerde bir görev alabilirler.
- . Tamamlayıcı bir meslek okulu aracılığıyla, bakalorya öğretimine geçebilirler.

6. 7. 8. sınıflarda kolej yada liselere geçme olanakları vardır. Az nüfuslu kırsal bölgelerde tek öğretmenli sınıflarda kaliteli bir eğitim vermek için modern yerleşme merkezlerinde, merkezi okullar açılmağa başlamıştır.

### **K o l e j (Realschule) :**

Kolejler son yıllarda büyük gelişmeler gösterdiler. Orta öğretim ikinci devre meslek okulları ve mühendislik okullarına yöneltme olanakları ve elişine duyulan gereksinme kolejlerin sayılarının artmasına neden olmuştur.

Kolejlerde öğretim 4. sınıfla 10. sınıf arasında olmak üzere 6 yıl sürmektedir. 17 Aralık 1953 tarihli Eyalet eğitim bakanları antlaşmasına göre kolejler öğrencilere kazanmış oldukları genel formasyonla, belirgin ekonomik, sosyal ve teknik sorumlulukla pratik yaşama hazırlar. Kolejlerdeki öğretimin içeriği temel okula göre daha kapsamlıdır. 1. yabancı dil olan İngilizce zorunludur, 2. yabancı dil olan Fransızca seçimlidir.

Bazı eyaletlerde, bitirme sınıflarında öğrencilerin ilgisini çeken disiplinler üzerinde yoğun bir öğretim yapılır (dil, matematik ve doğal bilimler, sosyal ve ekonomik bilimler) yüksek sınıflarda öğrencilerin bazı alanlarda derinlemesine bilgiler kazanmaları için sınıflar çalışma gruplarına ayrılır. Öğretim, öğrencilerin deneyimlerine, kişiliklerine ve yaşam koşullarının değişikliklerine göre organize edilmektedir. Öğrencilere bağımsızlık kazandıracak grup öğretimi tercih edilmektedir. Öğretim yüksek sınıflarda serbest tartışma halinde olabilir. Bitirme sınıflarında daha çok dış dünyaya açılır (kurum ziyaretleri) her sınıfta ortalama 32 öğrenci bulunmaktadır.

Kolej öğretimi sonunda verilen diploma;

. Ticari meslekler için pratik bir formasyona girişe, Endüstride yarım zamanlı bir mesleki okula girişe,

. Bir buçuk ya da iki senelik bir ön stajdan sonra bir mühendislik okuluna girişe,

. Kolejin 9. ve 10. sınıflarında bir hazırlık sınıfını izledikten sonra liseye girişe izin vermektedir.

Kolejin 10. sınıfından çıkan öğrenciler için liselerde giriş sınıfları açılmıştır. Bu öğrenciler üç sene sonra bakalorya sınavına girebilirler. Bu sınıfların programlarında liseler gibi yaşayan diller, doğal bilimler, matematik ve 2. yabancı dil zorunludur. Kolejler,

bir nevi kırsal bölgeler ve orta sosyo - kültürel çevrelerden gelen çocuklar için ilk okuldan liselere geçişlere hizmet etmektedirler.

### **Liseler (Gymnasium) :**

Liseler bakalorya vermekte ve öğrencilerini yüksek öğretime hazırlamaktadırlar. Öğretim süresi eyaletlere göre 7 - 9 yıl arasında değişmektedir. Kolej ve ilk öğretimin yüksek devreleri çeşitli tip liselere ayrılır :

Geleneksel 3 tip lise;

- . Klasik lise
- . Yaşayan diller lisesi
- . Fen bilimleri ve matematik lisesi

Yeni tip liseler

- . Ekonomik bilimler lisesi
- . Sosyal bilimler lisesi
- . Sanat lisesi

Lisede öğretim üç devreye ayrılır. Alt devre 5 - 8. sınıflar. Orta devre, 9 - 10. sınıflar, yüksek sınıflar 11 - 13. sınıflar. Farklı tip liselerde alt devrede geçiş olanaklıdır. 28 Kasım 1964 tarihli Hamburg Antlaşmasına göre bu devrede ders programlarında izlenen amaçlar aynıdır. Almanca, tarih, sosyal bilgilere giriş, coğrafya, müzik spor ve artistik eğitim derslerinin içerikleri birbirine yakındır. 29 Eylül 1960 tarihli Eyalet eğitim bakanları antlaşması uyarınca liselerin yüksek devresinde zorunlu dersler sınırlandırılmıştır.

Farklı tip liseler

a. Tüm Fakülte ve yüksek okullara giriş olanağı veren liseler: Normal olarak belirli koşulları taşıyan öğrenciler temel okulun 7. sınıfından, kolejin 10. sınıfından sonra liselere girebilirler. Klasik liselerde, latince ve yunanca öğretimi esastır. Öğrenciler klasik kültürden, günümüz dünyasının sorunlarına değin bilgi edinirler. Bir yabancı dil zorunlu, 2. dil seçimlidir. Fransızca bazen yunancanın yerine seçilebilir.

Modern dil liselerinde 2 yabancı dil öğrenimi esastır. Latince nin yanında İngilizce ve Fransızca öğrenimi esastır. Bazen 3. yabancı dil ilave edilir. Matematik ve fen bilimleri liselerinde doğal bilimler ve matematik öğretimi esastır. Yabancı dil öğretimi 2. derecedir. Öğrencilerin % 49'u modern dil liselerine % 39'u matematik ve fen bilimleri liselerine devam ederler. Sayıları 40'a varan sosyal ve ekonomik liselerde sosyal ve ekonomik bilimler liselerinin yüksek devrelerinde etüd edilir. Sosyal bilimler liseleri henüz az sayıdadır. Genellikle kız liseleridir. Yüksek devrede sosyal yaşam, hukuk, ekonomi, kamu yaşamı etüd edilir. Öğrenim pratik bir stajla tamamlanır.

Yalnız tek tip yüksek öğretime giriş olanağı veren liseler :

Ekonomik lise : 11 ve 13. sınıfları kapsayan ve bir meslek okulu yada kolejden sonra gelir. İki disiplinden yapılan tamamlama sınavı uluslararası geçerliğı olan bakalorya hakkı verir. Bakalorya, üniversitenin sosyal ve ekonomik bölümlere giriş olanağı verir.

Kız liseleri : Dört eyalette vardır. Fen bilimleri ve sanat öğretimi esastır. 10. sınıftan itibaren evişlerine ilişkin dersler okutulur. Öğrenimin bitiminde verilen diploma ilkokul öğretmeni yetiştiren enstitülere giriş olanağı vermektedir. Tamamlayıcı bir sınavla tüm yüksek öğretim kurumlarına girilebilir. Liselerde de diğerk okullarda olduğu gibi grup çalışmaları yapılmaktadır. Bilimsel çalışmalarla öğrencilerin üniversiteye hazırlanması esastır. Bakalorya sınavları zorunlu 6 dersten yapılır. Bir kısmı yazılı, bir kısmı sözlüdür. Yazılı kısım 4 zorunlu dersi kapsar : Modern dilerde : almanca, 2. zorunlu yabancı dil, matematik. Matematik - Fen bilimlerinde : almanca, matematik, fizik, bir yabancı dil. Sözlü kısımda aday yazılı 4 disiplinden sorumludur. Sosyal ve politik yaşama giriş, yada bir başka disiplinden sözlü sınav yapılır. Bakalorya tüm yüksek okullar ve üniversitelere giriş olanağı tanır.

Liselerde radyo ve okul televizyonundan yararlanılır. Liselerin % 25'inde matematik öğretiminde programlı öğretim yöntemi uygulanmaktadır. Belirli sayıda lise ve kolejlerde dil laboratuvarları vardır.

### **Mesleki Eğitim :**

Mesleki gereksinmelere uygun olarak, ekonomik ve teknik gelişmelerdeki farklılıklarla mesleki eğitim, daima hiyerarşik olma-

yan kurumlardan ibarettir. Zorunlu öğretimin sonunda öğretime devam etmek istemeyen öğrenciler 18 yaşına değin mesleki bir eğitim görmek zorundadırlar. Genellikle kurum temsilcileri, öğretmenler ve velilerle birlikte öğrencilerin yetenekleri üzerinde testler yapılır.

### 1. Yarım G ü n Meslek Okulları :

Duruma göre gençlerin çoğunluğu bir kurumda yada meslek okulunda 1 seneye 3 sene arasında eğitim görürler. Bu okulların amacı genel eğitimle birlikte bir sanat yada iş için gerekli beceri ve bilgileri öğretmek, pratik çalışma olanağı sağlamaktır.

### 2. Tamamlayıcı Meslek Okulları :

Bu okullar «kültürün ikinci yolu olarak» öğretimde yüksek dereceye ulaştırılan meslek okullarıdır. Temel okulu bitiren öğrenciler 6 ay öğretim ve meslek okulunda bulunurlar. Bu okullar mesleki ve genel öğretim arasında bir köprü oluştururlar. Tam gün ya da yarım gün olabilirler. Tam gün olan okullarda formasyon üç sömestr sürer. Ortak derslerle birlikte 5 yönlü öğretim vardır.

### 3. Tam Gün Meslek Okulları :

Bu okullar bir, iki yada üç yıl sürebilir. Bu okulların giriş koşulları, öğretim seviyeleri, amaçları ve süreleri birbirinden çok farklıdır.

### Teknik Okullar :

Teknik okullar, mesleki eğitiminde, daha önce kazanılan bilgilerin üstünde eğitim yapan okullardır. Bu okullara, 18 yaşından daha önce bir meslek okulunu bitiren öğrenciler girebilirler. Öğretim 2 yada 4 sömestr sürer. Ekonomide orta kadrolara duyulan gereksinim nedeniyle son senelerde bu okullar sürekli gelişmişler ve sayıları artmıştır.

### İkinci Devre Teknik Okullar :

Orta öğretim ve yüksek öğretim arasında ara okullardır. Bu okullar 11. ve 12. sınıf seviyesinde iki sınıfı kapsarlar. Koleji bitiren öğrenciler 11. sınıfa kabul edilir. Okulda ve endüstride eğitim

## Schleswig - Holstein bölgesinde bir temel okul programı

	5	6	7	8	9	8	9		
				Yaz Kış Erkekler		Yaz Kış Kızlar			
Toplu Öğretim (Öğretim Ünitesi)				7	12		7		
Din	2	2	2	2	2	1	2	2	1
Almanca	6	6	5	5	4	4	5	4	4
İngilizce	4	4	2	2	2	2	2	2	2
Tarih	2	2	3	3	1				
Coğrafya	2	2	2	2	1		2	1	
Bioloji	2	2	2	2	1		2	1	
Fen Bilimleri	1	1	2	2	1		1		
Kimya									
Aritmetik ve Geometri	4	4	5	4	3	3	4	3	3
Resim ve elişleri	2	2	2	3	3	3	2	2	2
			(1)	(1)	(1)	(1)			
Dikiş	(2)	(2)	(2)				2	2	2
Ev işleri							4	4	4
Müzik	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Bedeneğitimi	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	30	30	30	30	30	30	34	34	34
	(32)	(32)	(32)						
	(2)	(2)	(2)						

(1) Bölgesel koşullar uygunsuzsa ders saatleri artırılabilir.

(2) Kızlar için

görürler. 12. sınıfta seçimlik ve zorunlu derslerle haftada 30 saat genel ve teknik eğitim yaparlar. Tamamlayıcı meslek okullarını bitiren öğrenciler doğrudan 12. sınıfa kabul edilirler. Bitirme sınavları, pratik bir stajdan sonra bir teknoloji enstitüsüne girme olanağı verir. Almanya'da, gündüz mesleki yaşamla uğraşanlar için akşam liseleri vardır. 3 sene süreyle bu okullarda haftada 17 saat ders yapılır. 10 saatlik de ev çalışması yaptırılır. Akşam lisesi öğretmenleri de normal liselerin öğretmenleridir. Almanya'da teknisyenlik sınavlarına, bakaloryaya ve kolej sınavlarına hazırlayan özel mektupla öğretim enstitüleri vardır. Sınavlar Devlet sınav komisyonları tarafından yapılır.

**YÜKSEK ÖĞRETİM :****İdari Organizasyon :**

Federal Devlet, Üniversite ve Eyaletler arasında ilişkiler :

Federal Cumhuriyet ve Eyalet Anayasaları yüksek öğretim kurumlarının yapısını ve araştırma özgürlüğünü garanti eder. Farklı eyaletlerde Devlet;

- . Üniversite statüsünün onanması,
- . Kurumların açılması ve harcamaların finansmanı,
- . Üniversitenin önerisi üzerine profesörler ve Üniversite personelinin atanması,
- . Üniversite sınavlarının yönetmeliklerini uygulanması konularında yetkilidir.

**Üniversite :**

- . Araştırma konularını saptar, Sınav yönetmeliklerini gözönüne alınarak üniversite eğitimini düzenler.
- . Üniversite sınav yönetmeliklerini düzenler, diploma verir
- . Üniversite yaşamını düzenler.
- . Öğretim personelinin atanmasını önerir.

Bu ilişkilere kesinlikle uyulur. Ama 1969'da kurulan bilimsel işler ve eğitim bakanlığı Federal Devletin üniversite üzerinde daha etkin olması riskini doğurmuştur. Ayrıca 1969'daki yasa değişiklikleriyle Federal Devlet gelişme ve yapı masraflarına % 50 katkı olarak yüksek öğretim için kadro kanunu ilan etmek hakkını vermiştir. Bu kadro kanunu Eğitim Konseyi ve Bilimsel Konseyin tavsiyeleri gözönünde bulundurularak farklı eyaletlerde global plânların uygulamaya konmasından itibaren hazırlandı.

**Konsültasyon ve Etüd Organları :**

Rektörler konferansı, üniversitenin otonom fonksiyonlarına bağlı olarak ortak sorunların çözümü üzerinde çalışır. İki Almanya arasında yüksek öğretimin birliği politikasının gelişmesi için çaba sarfeder. Diğer ülkelerin benzer kuruluşlarıyla ilişkilere girer.

Bilimsel konsey federal devlet ve eyaletler arasında, bilimsel gelişme programlarını düzenleme ve fen bilimlerini geliştirmek, eyaletler ve federal Hükümet bütçesinden bilimsel gelişmeler için destek sağlamakla yükümlüdür.

Eyalet Eğitim Bakanları Konfederasyonu farklı devletler tarafından alınan kararları bölgesel parlamentoların onayından sonra ortak olarak yürütürler.

### **Yüksek Öğretimin Yapısı :**

Kısa devre yüksek öğretim; Teknoloji enstitüleri, Fabrika mühendisliği okulları, teknik işletme okulları.

Uzun devre yüksek öğretim;

a. Üniversiteler, teknik üniversiteler, aynı statüde diğer kurumlar,

b. Devlet teknoloji kolejleri, kilisenin kontrolündeki kolejler,

c. Spor, müzik ve Güzel Sanatlar Akademileri, Öğretmenler için Pedagojik yetiştirme enstitüleri, farklı formlara göre üniversitelere bağlıdır. Genellikle eyaletlerde pedagojik yetiştirme enstitüleri bağımsızdır. Baviera ve Hessen'de üniversitelere bağlıdır. Hamburg'ta öğretmenlerin formasyonu Hamburg Üniversitesi Pedagoji Enstitüsü tarafından sağlanır.

Teknoloji enstitüleri 3 sene sürelidir. Fabrika mühendisliği yüksek okulu öğrencileri, mühendislik ünvanı için bir devlet sınavından geçerler. Sınav öğrencilere üniversiteye devam hakkı vermektedir. Öğretimin 1. yılının sonunda üniversiteye geçilebilir.

### **Üniversiteler :**

Üniversitelerde geleneksel olarak dört fakülte bulunur (Edebiyat, fen, hukuk, tıp). Bunlara birde ilahiyat fakültesi ilâve edilir. Tıp fakültelerinde eczacılık ve dişçilik eğitimi de yapılır.

Bazı üniversitelerde yalnız 1 yada 2 fakülte bulunabilir. Teknik yüksek okullarda çok farklı fakülteler bulunabilir: Mimari, mekanik, elektroteknik genel fen bilimleri, doğal bilimler. Teknik üniversiteler daha geniş kapsamlıdır. Fiziki ve doğal bilimler, felsefe ve daha önceleri tıp fakülteleri de vardı.

Öğrenci sayısının artışına paralel olarak üniversite binaları yetersiz kalmaktadır. Öğretimin kalitesini düşürmemek için geçici binalar inşa edilmemektedir. Bu nedenle 1969-1970 öğretim yılında Fen bilimleri bakaloryası alan öğrencilerin % 3,6'sı başka branşlarda öğretim yapmaya zorlanmıştır. Öğrencilerin % 30'u bursludur. % 17'si «Honnefer Modell» bursu alırlar. İlk üç sömestr öğrenciler her ay belirli miktar yardım alırlar. Bundan sonra yapılacak yardımlar öğrencilerin başarısına bağlıdır. Bursların bir kısmı da uzun süreli borçlardır.

#### a) Üniversite İçi Organizasyon :

Üniversiteler, Fakülteler arasında birliği sağlayan organizasyonlarla çalışmaktadır. Rektörlük üniversitenin idari merkezidir. Yüksek öğretim kurumları, senatoda üye olan Profesörler tarafından seçilen rektör tarafından yönetilir. Fakülteler her sene seçilen dekan tarafından yönetilir.

Üniversite konseyi tüm fakültelerin temsilcileri ve öğrencilerle birlikte toplanır. Öğrencilerin senato çalışmalarına katılma koşulları ve temsilci sayısı üniversiteden üniversiteye değişir. Çoğu üniversitelerde, senato öğrenci sorunlarını incelerken öğrenciler toplantılara katılırlar. Memur idari personel ve işçiler de toplantılara katılabilirler. Senato üniversiteyle ilgili tüm sorunlarda yetkilidir. Pratikte öğretim ve araştırma sorunları fakülterle bırakılmaktadır.

Fakülteler, Profesörler kurulu tarafından yönetilir. Profesörler kurulu sadece fakültelerle ilgili kararları alır (sınav, doktora v.s) Dekan 1 sene için seçilir. Öğrenci temsilcilikleri bir sene için seçilir. Üniversitede öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenirler. Aiman Üniversiteleri Öğrenci Federasyonu, öğrenci temsilcileriyle her sene toplantı yapar ve öğrencilerle ilgili kararların uygulamasını inceler.

Üniversite Yaşamı ve Sınavlar : Bakalorya yada denk bir diplomaya sahip olanlar yüksek öğretime girebilirler. Müzik ve güzel sanatlar akademisine giriş özel koşullara bağlıdır. Özel bakaloryalar bazı fakültelere girme hakkı tanır. Yüksek teknik okullara girebilmek için önceikle fabrikalarda altı ay staj görmek zorunludur. Teknik yüksek okullarda öğrencilerin matematik, kimya ve geo-

metri derslerindeki eksikliklerini doldurmak için tamamlayıcı kurslar verilir.

Üniversite öğretim yılı iki sömestr'e ayrılır. Kış sömestr (1 Ekim - 31 Mart, kur ve pratik çalışmalar, 2 Kasım - 28 Şubat) Yaz sömestr (1 Nisan - 31 Temmuz, kur ve pratik çalışmalar 2 Mayıs - 31 Temmuz) Kayıtlar sömestr usulüne göre olmaktadır. Öğretim süresi uzmanlık alanlarına göre değişmektedir. Öğrenciler genel olarak farklı üniversitelere devam edebilirler.

Prensip olarak bitirmeye değin öğretim sınavsız olarak devam eder. Ara sınavlar 4. sömestr sonunda başlamaktadır. Üniversite öğretimi, duruma göre diploma yada devlet sınavıyla bitmektedir. Öğrenciler son sınıfta tez ve deneyler hazırlar. Seçtiği bölüme göre sözlü sınavdan geçer. Devlet sınavları tüm kamu memurlarına açıktır. Sınavlar iki kısma ayrılır. Önce bilimsel sınavlar yapılır. Sonra bir yada iki senelik bir sınavdan sonra adayın mesleğinin gerektirdiği sınavları kazanıp, kazanmadığı saptanır.

Doktora sınavları, bir tez ve sözlü sınavı kapsamaktadır.

#### **Araştırma :**

Almanya'da bilimsel araştırmaların 1/2'si yada 2/3'ü üniversitelerde yapılmaktadır. Ayrıca üniversiteler dışında çok sayıda araştırma enstitüsü bulunmaktadır. Max - Planck topluluğunun 50 enstitüsü vardır. Enstitüler Federal Hükümet ve eyaletler tarafından finanse edilmektedir. Max - Planck topluluğu özellikle temel fen bilimleri üzerinde araştırmalar yapmaktadır. Ayrıca 35 bölgesel araştırma enstitüsü eyaletler tarafından ortak finanse edilmektedir. 31 araştırma enstitüsü de federal hükümet tarafından desteklenmektedir.

Almanya'da Üniversiteler dışında Eğitsel araştırmalar :

1. Uluslararası Alman eğitim araştırmaları enstitüsü; Enstitü sadece geleneksel konular üzerinde değil, idari, ekonomik ve sosyolojik sorunlar üzerinde araştırmalar yapmaktadır.

2. Max - Planck eğitim araştırmaları enstitüsü, 1963'de kurulmuştur. Enstitü, yapı, eğitsel muhteva ve eğitimin gelişmesi konularında araştırmalar yapmaktadır.

3. Berlin pedagoji merkezi okul yaşamı ve pedagojik araştırma sonuçlarını bünyesinde toplamaktadır.

### **Öğretmen Yetiştirme :**

Ana okulu öğretmenleri dışında ilkökul öğretmenleri Üniversitelerde ve yüksek öğretimin bir parçası olan Pedagojik Formasyon enstitülerinde yetiştirilir. Tüm öğretmenler bakaloryalıdırlar. Genellikle öğretmenlerin formasyonu :

. Pedagojik formasyon enstitüsü yada üniversitede alınan akademik öğretim, bir devlet sınavıyla sonuçlanır.

. 2 sene süren staj dönemi, yine bir devlet sınavıyla sonuçlanır.

### **i. İlkokul Öğretmenlerinin Formasyonu :**

6 sömestr süren öğretmenlik formasyonu, eğitimle ilgili derslerle komşu disiplinlerin öğretimini kapsar (Felsefe, sosyoloji, politika, fen bilimleri, müzik ve beden eğitimi) Haftanın bir günü öğleden sonra okullarda uygulama yapılır. Sömestr tatillerinde bir çok haftalar okullarda staj görülebilir. Bazı eyaletlerde özel olarak yapılmış öğretmen okulları vardır. Bunların üniversiteilerle ilişkileri zayıftır.

### **ii. Kolej Öğretmenlerinin Formasyonu :**

Eyaletlere göre değişmektedir. Hamburg, Bremen Hessen'de ilkökul öğretmenlerinin formasyonu kolejlere yapılır. Diğer eyaletlerde, kolejlere öğretmenlik yapmak için iki olanak vardır : 6 sömestr'den az olmamak üzere üniversite eğitimi, ya da ilkökul öğretmenleri kolejlere öğretmenleri sertifikası programlarından geçerler. Bu öğrenim iki disiplinde yapılır.

### **Lise Öğretmenlerinin Formasyonu :**

Duruma göre üniversiteler ve teknik üniversitelerde yetişirler. Öğrenim sekiz sömestr sürer. Gerçekte 12 - 14 sömestr devam eder. Bir devlet sınavıyla biter. Sınav 2 dersten yapılır. Felsefe ve eğitim.

Pedagojik formasyon seminerlerle gerçekleştirilir. 2 sene sürer. Adayların görevlerine ve lisedeki çalışma yöntemlerine uyum

sağlamaları amaçlanır. Ayrıca adaylar bir öğretmenin gözetiminde haftada 8-10 saat ders verirler, konferanslarda hazır bulunurlar, çalışmalara katılırlar.

### **Mesleki ve Teknik Okul Öğretmenlerinin Formasyonu :**

Bakalorya yada denk bir mesleki formasyondan sonra, ilgili disiplinde eksiksiz, 6-8 s0mestr 0ğrenim, bir, yada iki sene s0ren pedagojik formasyon ve iki devlet sınavı. End0striyel okullardaki 0ğretmenlerin formasyonu, Y0ksek teknik okullar ve 0niversitelere bağlı mesleki pedagoji enstit0lerinde verilir. Buralarda eksiksiz mesleki formasyon verilir. Altı yada sekiz sene s0ren 0ğretim, bir yada iki senelik mesleki stajdan sonra devlet sınavıyla biter. Orta teknik okullarda 0niversite mezunu 0ğretmenler ders verirler. Bunlar m0hendislik okulları mezunları olup 0ğretimleri beş sene s0rer. 0zel okul 0ğretmenleri 0niversitelerin ve 0ğretmen okullarının 0zel b0l0mlerinde yetişirler. 0ğretim 4 s0mestr s0rer. Genellikle adaylar birinci ve ikinci devlet sınavlarını başarmış, 0ğretmenlik tecr0besi olanlardır.

Almanya'da 0ğretmenlerin hizmet-içi yetiştirilmeleri için 0ğretmen kuruluşları ve bakanlık tarafından kurslar d0zenlenir. En s0n bilimsel gelişmeler 0ğretmenlere aktarılır. Bir kaç g0nl0k toplantılar için 0ğretmenler izinli sayılır. Mektup ve Televizyonla da hizmet-içi eğitim yapılmaktadır. 0zellikle matematik ve ingilizce 0ğretmenlerinden g0n0ll0 olanlara hizmet-içi eğitim verilir.

### **0niversite Profes0rlerinin Formasyonu :**

Artan 0ėrenci sayısı, 0niversite 0ğretim 0yesi gereksinimi yaratmaktadır. Asistan ve Dr. Asistanlar belirli bir s0re için atanırlar. Asistanlar gerekli çalışmalarla Doçentlik sınavına hazırlanırlar. Asistanlar 4-6 sene s0ren çalışmalar ve sınavdan sonra Doçent olurlar. 0niversitenin 0nerisi 0zerine bilimsel danışman ve b0l0m şefi olarak atanabilirler, 0ğretim ve araştırma yaparlar.

Profes0rler y0ksek prestijli 0ğretim 0yeleridir. Disiplinlerinde derinliğine çalışırlar. Genellikle enstit0 ve klinik şefidirler.

### **R e f o r m P r o j e l e r i :**

1970 Reform projesi kısmi uygulamalarla başlayarak 1980 yılında t0m0yle uygulanacaktır.

**Genel Prensipler :**

Tüm eğitim sisteminde öğrenciler bilimsel olarak yönettileceklerdir. Olanak ve fırsat eşitliği gerçekten sağlanacaktır. Yönetme sistemi bireysel ve toplumsal istekleri uzlaştıracaktır. Sürekli eğitimle yetişkinlerin bilgileri modernize olacaktır. Öğrenci - öğretmen arasında genişliğine işbirliği sağlanacaktır.

Çocukların zihni gelişmelerine ve sosyal çevrelerine uygun bir eğitim verilecektir. Çocukların ilgi ve gereksinimleri karşılanacaktır. Genel ve mesleki eğitim birbirini tamamlayacaktır. İlk altı yıl öğrenciler arasındaki ayrıcalıklar gelecekte etkilemeyecektir. Orta öğretim I ve II. devrede eğitim farklılaştırılacaktır.

Değerlendirme sisteminde objektif kontrol ilkeleri getirilerek öğrencinin bilgi ve kapasitesi ölçülecektir. Gelişme testleri uygulanarak öğrencinin yönettilmesi sağlanacaktır.

**Sistemin Yapısı :****a. Okul öncesi eğitim (3 ve 4. yaş) :**

1980 yılında öğrencilerin % 75'i anaokuluna devam edecektir. Ana okulunda çocukların kapasiteleri geliştirilerek, sosyo - kültürel engeller iptal edilecektir. Ana okulu öğretmenlerinin daha iyi yetişmeleri sağlanacaktır.

**b. İlk öğretim (5 - 9. yaş) :**

Dört sene olan İlköğretim ikiye ayrılacaktır.

Başlangıç devresi : 1980 yılında uygulanmaya başlayacak olan bu devrede sosyo - kültürel kökenli engeller kaldırılacaktır.

Temel devre : Birleştirilmiş temel bir programla, özel düzenlemeler gözönünde bulundurularak tamamlayıcı bir eğitim verilecektir. Bu devre tüm seçme, elenme kaygılarından uzak bir devredir.

**Yönetme Devresi (10 - 11. yaş) :**

Bu devre geçmiş ve gelecek devreye bağıntılı olacaktır. Öğrenci yetenek ve ilgilerini tanıyacaktır. Ayrıca orta öğretime hazırlanacaktır. Öğretim tüm öğrenciler için aynı olacaktır. Bireysel ve

grup çalışmaları yaptırılacaktır. Yönetme devresi tüm okullara giriş için yarış sınavlarına hazırlayacaktır.

#### **Orta öğretim I. (12 - 15 yaş) :**

Bu devrede öğrencilere ortak ve sağlam temel formasyon verilerek öğrencinin gideceği okul belirlenecektir.

9. ve 10. yıllarda öğrenciler Olgunlaşma I ve II. seviyede mesleki ve genel öğretime hazırlanacaktır. Olgunluk 1'e ulaşamayan öğrencilere, öğretimi bitirme sertifikası verilerek, hemen çıraklık eğitimine başlatılacaklardır.

#### **Orta öğretim II. (16 - 19 yaş) :**

Genel, mesleki tüm orta öğretimi içeren bu devrede, öğrencinin kapasitesine göre 2 yada 3 senede II. olgunluk'a ulaşılacaktır. Genel ve mesleki öğretimde birinden diğerine geçiş sağlanacaktır.

Reformun uygulanabilmesi için öğretmenlerin hizmet-içi eğitimleri ve yetiştirilmelerinde gerekli önlemler alınacaktır. Yetkililere göre reformun uygulanmasında anahtar sorun öğretmenlerin uygulamayı benimsemeleridir.